

Η Ελευθερία, ο Φιλελευθερισμός και η Ελευθεριότητα στην σύγχρονη εποχή.

Γράφει

Ο Ευάγγελος Μαυρογόνατος

(Κιλκίς, 2016)

Αν ζούσε σήμερα ο Πλάτων θα βροντοφώναζε :

«Η υπερβολική ελευθερία μεταβάλλεται σε υπερβολική δουλεία και για τον πολίτη και για την πολιτεία».

Ελευθερία και Ελεύθερος, δύο λέξεις εννοιολογικά ταυτόσημες, με Ελλάδα και Έλληνας και αυτό γιατί Ελλάδα σκλαβωμένη και Έλληνας μη ελεύθερος δεν νοούνται.

Γι' αυτές τις αυτές δύο λέξεις σύμβολα του Ελληνισμού, έχουν χυθεί ποταμοί αίματος από τους προγόνους μας.

Δυστυχώς όμως σήμερα, η λέξη Ελευθερία έχει μετατραπεί σε ελευθεριότητα. Τι σημαίνουν όμως οι έννοιες, ελευθερία και τι ελευθεριότητα;

Ελευθερία λοιπόν, σύμφωνα με το λεξικό Τριανταφυλλίδη, είναι η απουσία περιορισμού, η ιδιότητα ή η κατάσταση εκείνου που δεν εμποδίζεται ή δε δεσμεύεται από κανέναν εξωτερικό ή εσωτερικό παράγοντα, ενώ ελευθεριότητα είναι η έλλειψη προσήλωσης σε κανόνες ηθικής και η ροπή προς την ηδονή ή την ακολασία, ουσιαστικά επικρατεί ασυδοσία.

Ο άνθρωπος ζει σ' ένα κοινωνικό σύνολο, δεν είναι μόνος του.

Ακριβώς αυτή η κοινωνικότητα του ανθρώπου περιορίζει και την ελευθερία του.

Δε ζούμε μόνο σαν άτομα. Ζούμε και σαν κοινωνικό σύνολο. Βρισκόμαστε συνεχώς σε κάποια κοινωνική ομάδα: οικογένεια, περιοχή, χωριό, πόλη, σχολείο, αθλητική ομάδα, οργάνωση, σωματείο, στρατός, κράτος.

Η ομαδική συμβίωση, λοιπόν, επιβάλλει τις οριακές πυραμίδες της ελευθερίας του ατόμου.

Δεν μπορεί κανείς να τις υπερβεί, αλλά και αν τις υπερβεί, κινδυνεύει αυτός ο ίδιος να χάσει την ελευθερία του, και να γίνει δούλος.

Δεν είναι πραγματική ελευθερία, όταν ταπεινώνεις, εκθέτεις, υποβιβάζεις το συνάνθρωπό σου, για να προβληθείς εσύ και το χειρότερο τον λαό σου, σε επίπεδο Κράτους.

Αυτό μοιραίως, αργά ή γρήγορα, θα έχει και την αντίστροφη φορά. Άλλοι θα σου αποδώσουν κάτι ανάλογο.

Δεν μπορείς να παραβλέψεις το κοινωνικό σύνολο.

Αν εκτραπείς, θα τιμωρηθείς. Αν παρανομήσεις, θα πληρώσεις. Αν υποδουλώσεις, θα υποδουλωθείς.

Ευκαιριακά μπορεί να έχεις κάποτε μέσα στη ζωή σου προϋποθέσεις μιας ελευθερίας, που υπερβαίνει το όριο ασφαλείας.

Είναι τρομερά επικίνδυνο όμως να το περνάς, γιατί τότε η ελευθερία σου θα μετατρέπεται σε δουλεία σε βάρος των άλλων συνανθρώπων σου.

Η ιδέα της ελευθερίας γίνεται αντιληπτή με δύο διακριτούς τρόπους, έναν αρνητικό και έναν θετικό.

Η αρνητική ελευθερία συναρτάται με τη δυνατότητα του ατόμου να δράσει, να κινηθεί, να πράξει, να ζήσει ανεμπόδιστα εντός συγκεκριμένων ορίων δίχως τη μεσολάβηση του κράτους ή της κοινωνίας.

Ενώ η θετική ελευθερία συνδέεται με τη δυνατότητα του ατόμου να παρέμβει και να συμμετάσχει στη λήψη αποφάσεων που αφορούν και έχουν επίδραση στην ελευθερία του συνόλου της κοινωνίας.

Η πρώτη έννοια παίρνει τη μορφή της ατομικής ελευθερίας από παρέμβαση, περιορισμό, μεσολάβηση, ενώ η δεύτερη σηματοδοτεί την κοινωνική ελευθερία και το συλλογικό ορισμό του δέοντος, του δίκαιου, του καλού.

Ας δούμε όμως την έννοια της ελευθερίας στην πολιτική σκηνή έστω και σε θεωρητικό επίπεδο.

Οι φιλελεύθεροι δίνουν προτεραιότητα στην ελευθερία ως υπέρτατη ατομικιστική αξία.

Ενώ οι κλασικοί φιλελεύθεροι/νεοφιλελεύθεροι/νεοδεξιοί υποστηρίζουν την αρνητική/αποθετική ελευθερία, η οποία νοείται ως απουσία καταναγκασμών ή ελευθερία επιλογής.

Οι σύγχρονοι φιλελεύθεροι/συντηρητικοί/σοσιαλδημοκράτες υπεραμύνονται της θετικής ελευθερίας, υπό την έννοια της προσωπικής ανάπτυξης και της ανθρώπινης πραγμάτωσης, με την αντίληψη περί ελευθερίας, σαν οικειοθελούς αναγνώρισης των καθηκόντων και των ευθυνών κάθε ατόμου.

Οι σύγχρονοι φιλελεύθεροι δεν αποδέχονται ότι τα άτομα δικαιούνται απόλυτη ελευθερία.

Αν η ελευθερία είναι απεριόριστη, τότε μπορεί να γίνει «ασυδοσία», δηλαδή δικαίωμα κακομεταχείρισης των άλλων.

Στο Περί Ελευθερίας, ο Βρετανός Φιλόσοφος Τζων Μιλ, ισχυρίστηκε ότι:

«ο μόνος λόγος για τον οποίο μπορεί θεμιτά να ασκηθεί εξουσία επάνω σε οποιοδήποτε μέλος μιας πολιτισμένης κοινότητας, ενάντια

στη βούλησή του, είναι προκειμένου να αποφευχθεί κάποια βλάβη στους άλλους».

Οι αναρχικοί/ελευθεριακοί θεωρούν την ελευθερία ως απόλυτη αξία και πιστεύουν ότι δεν μπορεί ποτέ να συμφιλιωθεί με οποιαδήποτε μορφή πολιτικής εξουσίας.

Η ελευθερία τους νοείται εδώ σαν επίτευξη της προσωπικής αυτονομίας, όχι απλώς υπό την έννοια της μη παρέμβασης άλλων στις υποθέσεις του προσώπου, αλλά ως ορθολογικά εμπρόθετη και κατευθυνόμενη επιλογή.

Δυστυχώς όμως σήμερα, η ελευθερία υπονομεύεται εξαιτίας της πολυκοσμίας και της ανωνυμίας, που επιφέρει ο αστικός τρόπος ζωής.

Η επικράτηση του ατομικισμού, του μεταμοντερνισμού και το στείρο ανταγωνιστικό πνεύμα θέτουν εμπόδια στην ομαλή συνύπαρξη των ανθρώπων και υποδαυλίζουν φαινόμενα κοινωνικής νοσηρότητας.

Η προώθηση αδικιών και ανισοτήτων και γενικά κάθε αντικοινωνική ενέργεια, που κλονίζει τα θεμέλια της κοινωνίας, μπορούν να αντιμετωπιστούν με αφετηρία την αυτοκριτική και την αυτοεξερεύνηση, κάτι που λείπει στις ημέρες μας, λόγω της ασθένειας του υπέρμετρου εγωισμού.

Μέσω της αυτοκριτικής και της αυτογνωσίας, λοιπόν, συνειδητοποιεί ο άνθρωπος καλύτερα τη θέση του μέσα στο κοινωνικό σύνολο.

Έτσι, επέρχεται ο σεβασμός, στους νόμους, εδραιώνεται η ανθρώπινη αλληλεγγύη και επιτυγχάνεται η γενικότερη κοινωνική πρόοδος.

Όλα τα παραπάνω ισχύουν σε φιλελεύθερα άτομα, που βάζουν την δικαιοσύνη, τον αλληλοσεβασμό, την αξιοπρέπεια, την ηθική, τον ανθρωπισμό, την εθνική συνείδηση, την αυτογνωσία, την αυτοκυριαρχία, σαν συμπληρωματικές αρετές της ελευθερίας, την οριοθετούν και τη διατηρούν στα σωστά πλαίσια.

Τα όρια της ελευθερίας βρίσκονται ακριβώς εκεί, όπου η ελευθερία του ενός δεν περιορίζει την ελευθερία του άλλου.

Όταν τα περάσεις αυτά ή τα μέλη της κοινωνίας που ζουν μαζί σου, τότε πηγαίνεις στην ελευθεριότητα και στην φαυλότητα, και θα ζήσεις τις συνέπειες των πράξεων των άλλων.

Από αρχαιοτάτων χρόνων έχει παρατηρηθεί ότι η πρόοδος και ο πολιτισμός αναπτύσσονται σε χρόνια που η ειρήνη και η ελευθερία ακμάζουν.

Φωτεινό παράδειγμα η Αθήνα στα χρόνια του Περικλή:

Οι τέχνες, τα γράμματα και γενικά η πρόοδος, ανθίζουν στην πιο αξιοθαύμαστη μορφή τους. Αναπτύσσονταν μέσα σε ένα δημοκρατικό κράτος που αρχή του ήταν η ελευθερία και η δικαιοσύνη, τα οποία δυστυχώς σήμερα έχουν εκλείψει.

Θα κλείσω με λόγια του Αθηναίου ρήτορα Ισοκράτη:

«Η Δημοκρατία μας αυτοκαταστρέφεται διότι κατεχράσθη το δικαίωμα της ελευθερίας και της ισότητας, διότι έμαθε τους πολίτες να θεωρούν την αυθάδεια ως δικαίωμα, την παρανομία ως ελευθερία, την αναιδεια του λόγου ως ισότητα και την αναρχία ως ευδαιμονία».

Ελευθερία λοιπόν ή Ελευθεριότητα;